

Empowerment i et folkehelseperspektiv

Østfoldhelsa 10.sept 2008

Førstelektor Eyvin Bjørnstad

Høgskolen i Vestfold

emPOWERment

Maktdimensjonen er sentral

- "Noen vil kanskje si at empowerment er en politisk regnbue: Man ser den fargen man vil se"
(Askheim&Starrin 2007, Gyldendal Akademisk")
- "**Makt over**" knyttes kontroll, dominans eller tvang - paternalistisk maktform
- "**Makt til**" knyttes til fellesskap, samarbeid, gjensidig respekt og enighet om mål og framgangsmidler - forenelig med bemyndigelse

(Hokanson Hawks 1991)

Definisjon på Empowerment

Bemyndigelse er en sosial prosess hvor en synliggjør, fremmer og øker menneskers evne til å ivareta sine egne behov, løse sine egne problemer og mobilisere de nødvendige ressurser for å få opplevelsen av å ha kontroll **over eget liv.**”

En helhetlig tilnærming – der tilretteleggeren ikke bare har fokus på en utfordring

(Gibson 1991)

Ikke ”gi fisk” – men en tydelig dimensjon av ”lære å fiske”

Hvordan forstå begrepet Empowerment

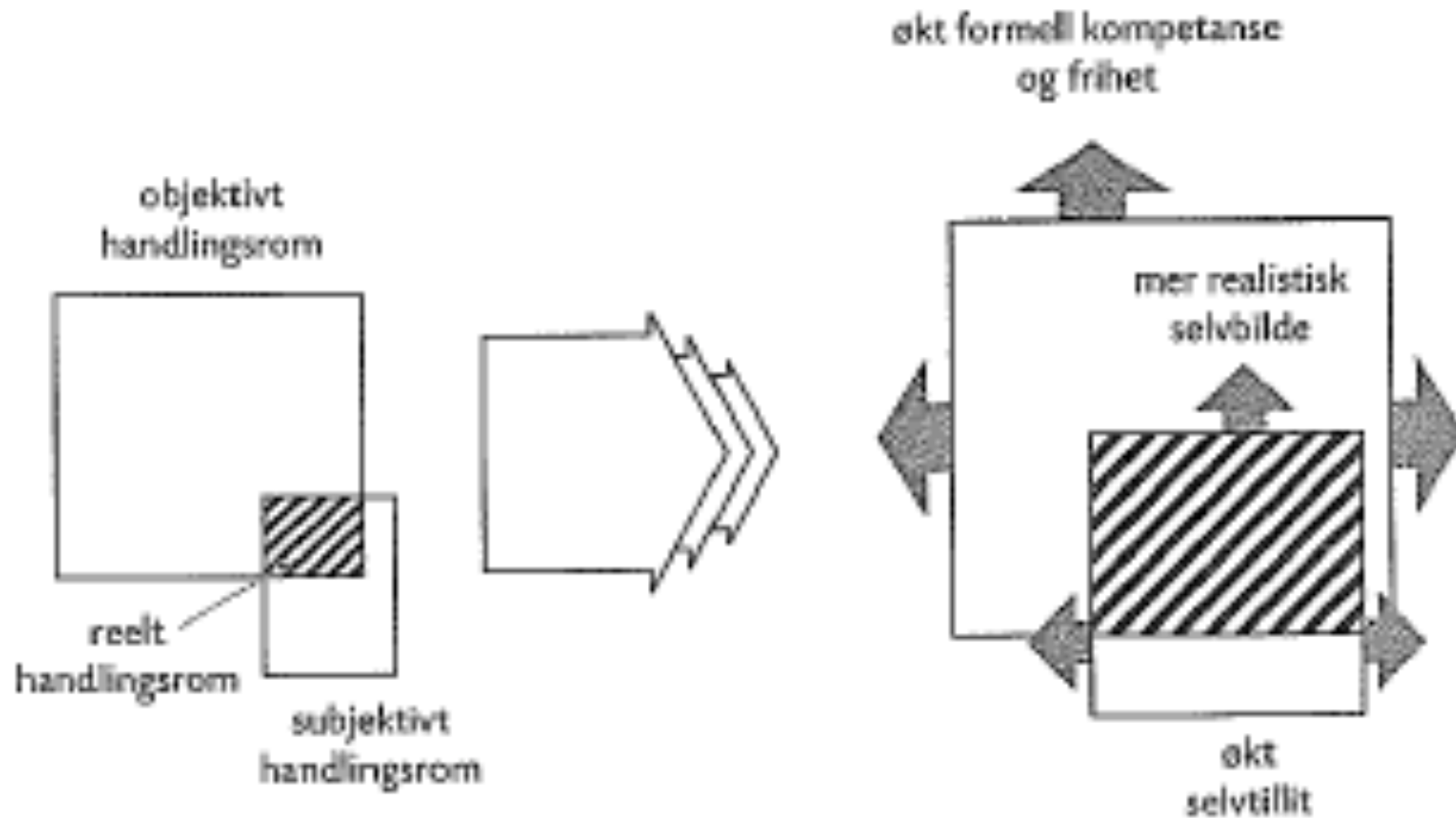
- «prosessen med å gi makt til mennesker gjennom hvilke som helst mulige måter - gjennom ressurstilgang, utdanning, politisk makt, selvbevissthet, etc.».

.(Thompson 1993)

- Slik blir empowerment et mål, en flukt fra en undertrykt posisjon og en metode for å oppnå sosial endring. Begrepet innebærer med andre ord både et mål (ideologi) og en metode.

Hvorfor er empowerment viktig for folkehelsa?

Se muligheter

Vilkår og atferd som påvirker helse

Oppleve seg selv
som en ressurs
Bety noe for andre
Bli sett / verdsatt
Oppleve vekst

Levevaner

boligforhold

Hjelp etter behov

Sosial tilhørighet

Ytre miljø og
sikkerhet

Skole- og arbeidsmuligheter

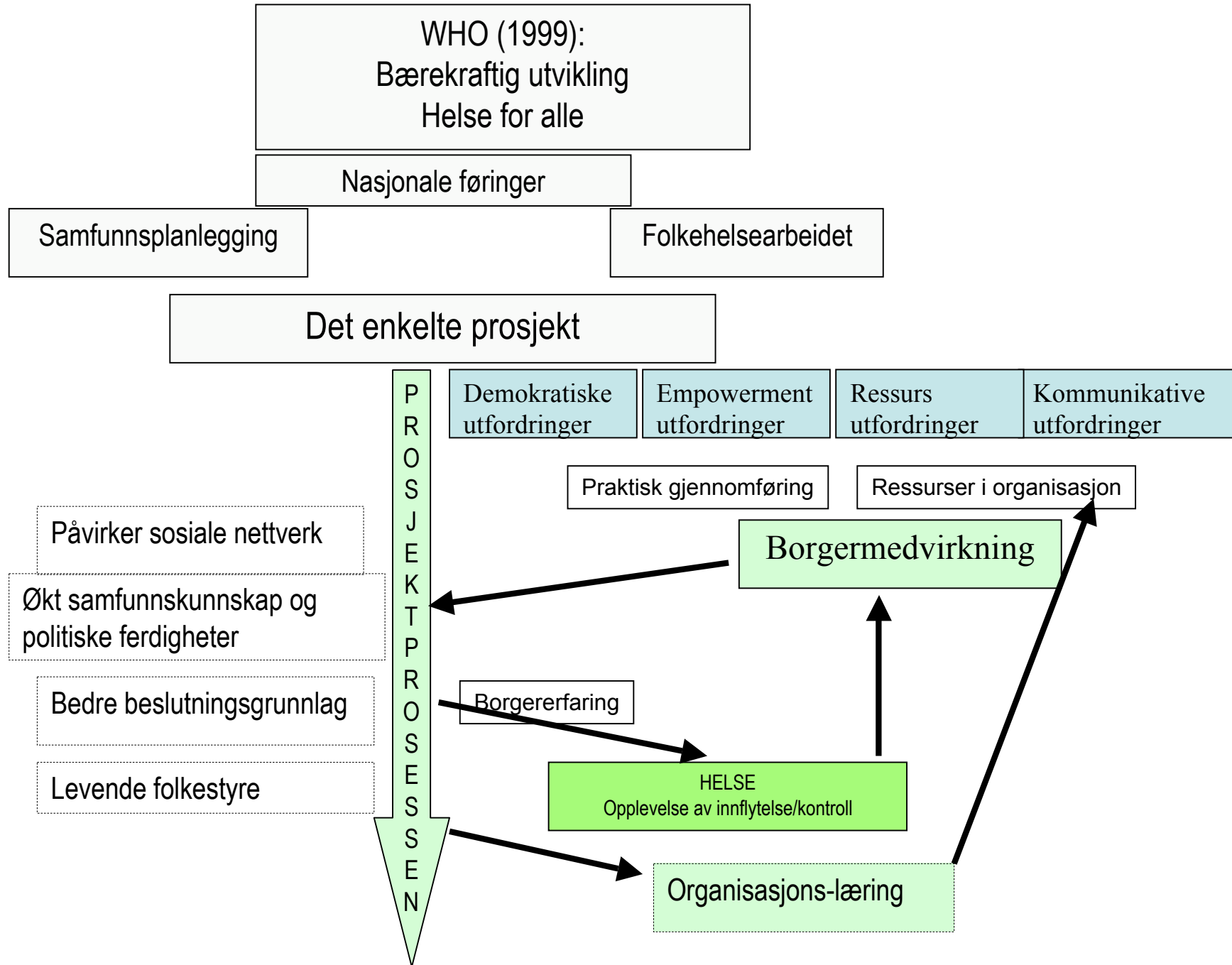
Økonomisk trygghet

Empowerment i Norge

- Hva fremmer Emp?
 - Demokratitradisjon
 - Klasseløst samfunn
 - Faglig trygghet
 - Organisasjonskultur
- Hva hemmer Emp?
 - Tid / effektivitet
 - Profesjoners ønske om å løse "en sak"
 - Faglig "stolthet"
 - Redsel for å gå inn i brukerens virkelighetsforståelse

Der tillit mangler, der overtar kontrollen.

Og kontroll blir det aldri nok av – hvis tilliten mangler

Maslows behovspyramide

U
m
e
t
t
e
l
i
g

M
e
t
t
e
s

Underliggende behov
må dekkes før fokus
flyttes til et høyere nivå

Salutogenese – fokus i brukermedvirkning

- Antonovsky lanserer begrepet salutogenese som sier noe om hva som holder oss friske. Vanligvis forholder fagfolk seg til patogenese, hva som gjør oss syke.
- Antonovsky kaller denne grunnholdningen sense of coherence (SOC) som igjen består av tre hovedelementer:
 - forventning til om vi tror nye situasjoner er påvirkelige
 - forventning til om vi tror situasjonen er logisk og forutsigbar
 - forventning til om vi tror det som kreves i nye situasjoner er overkommelig
- I oppveksten vil autoritære foreldre og bruk av straff og trusler gi oss den holdningen at egne tanker og ferdigheter ikke har betydning. Dersom omsorgspersoner opptrer uforståelig og uforutsigbart, vil vi lære at det er nytteløst å prøve å forstå og påvirke det som skjer. Dette kommer tydelig frem i hjem der foreldre er rusmisbrukere.
- For store krav vil lære oss å gi opp i utgangspunktet, mens for små krav fratar oss erfaring i å bruke egne ressurser.

Rapport – emp i nærmiljøet

- empowerment som «å oppnå kontroll over eget liv i en sammenheng hvor en deltar sammen med andre for å endre de sosiale og politiske realiteter en lever under» (5). Motsetningene til empowerment blir kraftløshet, lært hjelpeløshet, fremmedgjøring, manglende kontroll over livet.
- Kieffer deler empowerment-prosessen opp i fem faser:
 - Det må først inntre en *mobiliserende episode* som utgjør en trussel mot det som oppleves som viktig og bra i livet. Gjennom dette vekkes bevissthet og engasjement.
 - Man går så over i en fase preget av *usikkerhet og begynnende analyse* av situasjonen.
 - Tredje fase utgjør en prosess som skal ende i en forståelse av situasjonen og av vilke *ressurser og muligheter* man har til rådighet. Veilederens oppgave er å gi faktisk informasjon, være støttende og bidra til å kartlegge situasjonen og tilgjengelige ressurser.
 - I fjerde fase veksles det mellom å *prøve ut kunnskapene* og sammen med veileder *reflektere* over nye erfaringer. Det er ofte nødvendig å gå mange runder over tid.
 - I siste fase innehar man nye ferdigheter med evne til *deltakende kompetanse*.